

Vazba na biotop předpovídá populační trendy u ptáků středoevropských lesů a zemědělské krajiny

V této studii autoři hodnotí v České republice populační trendy 62 ptačích druhů spjatých s lesním prostředím a zemědělskou krajinou. Autoři analyzují hlavní gradienty v biotopových vazbách a zjišťují, zda pozice ptačího druhu podél gradientu předpovídá jeho populační změny. Pozitivní populační trend byl zjištěn u lesních ptáků, což potvrzuje již dříve provedená zjištění na evropské i národní úrovni. Nicméně, druhy více spjaté s nížinnými listnatými lesy měly v průměru více pozitivní populační trendy (např. lejsek šedý, lejsek bělokrký, strakapoud malý), zatímco druhy více vázané na jehličnaté lesy se vyznačovaly v průměru více negativními populační trendy (např. čížek lesní, křivka obecná, sýkora parukářka, hýl obecný). U zemědělské krajiny s lukami, poli a křovinami se projevil nejvíce negativní trend u druhů se silnou vazbou na toto prostředí (čejka chocholatá, koroptev polní, bělořit šedý, linduška luční). Populační trendy u lesních ptáků a ptáků zemědělské krajiny dobře odrážejí jejich vazbu na prostředí a dobře odrážejí změny, ke kterým došlo v krajině v několika posledních desetiletích. Změny v krajinném pokryvu jsou jedním z hlavních určujících činitelů dlouhodobých populačních trendů u ptáků lesního prostředí a zemědělské krajiny.

Využitelné výstupy:

Mnoho studií již prokázalo změny v ptačích populacích v posledních desetiletích. V různých analýzách jsou ptáci zařazeni do různých ekologických skupin a výsledky jsou pak porovnávány mezi těmito skupinami (např. ptáci zemědělské krajiny vs. lesní ptáci). Tyto klasifikace ale neumožňují zohlednit jemnější biotopové vazby jednotlivých druhů, které mohou ovlivňovat jejich populační změny. Biotopová vazba je totiž spíše kontinuální než kategorická proměnná, protože jednotlivé druhy do různé míry preferují nebo se vyhýbají určitému biotopu. V této studii autoři hodnotí v České republice populační trendy 62 ptačích druhů spjatých s lesním prostředím a zemědělskou krajinou. Autoři analyzují hlavní gradienty v biotopových vazbách a zjišťují, zda pozice ptačího druhu podél gradientu předpovídá jeho populační změny. K analýze byla použita data ze 315 transektů Jednotného programu sčítání ptáků z let 1982 - 2005. Populační trendy byly zjišťovány u 85 druhů spjatých s lesním prostředím nebo zemědělskou krajinou. Z analýzy bylo následně vyloučeno 23 druhů s nejistými trendy. Pro zhodnocení biotopových vazeb byla použita data ze 400 km dlouhého bodového transektu zahrnujícího 768 sčítacích bodů. U každého bodu bylo popsáno prostředí pomocí deseti typů biotopů. Z DCCA analýzy vyplynuly tři hlavní skupiny biotopů ovlivňující populační trendy ptáků - i) horské a jehličnaté lesy, ii) nížinné listnaté lesy, iii) zemědělská krajina s poli, loukami a křovinami.

U lesních ptáků byl zjištěn pozitivní populační trend, což potvrzuje již dříve provedená zjištění na evropské i národní úrovni. Nicméně, druhy více spjaté s nížinnými listnatými lesy měly v průměru více pozitivní populační trendy (např. lejsek šedý, lejsek bělokrký, strakapoud malý), zatímco druhy více vázané na jehličnaté lesy se vyznačovaly v průměru více negativními populační trendy (např. čížek lesní, křivka obecná, sýkora parukářka, hýl obecný). U zemědělské krajiny s lukami, poli a křovinami se projevil nejvíce negativní trend u druhů se silnou vazbou na toto prostředí (čejka chocholatá, koroptev polní, bělořit šedý, linduška luční), nicméně negativní trend byl rovněž zaznamenán u druhů na opačném konci gradientu, tj. slabě spjatých s tímto typem krajiny (krutihlav obecný, hrdlička divoká, mlynařík dlouhoocasý).

Autoři uvedené změny v populačních trendech ptáků vysvětlují změnami v krajinném pokryvu v posledních několika dekádách. Od roku 1970 do roku 2004 došlo k navýšení rozlohy listnatých lesů o 20% a k poměrnému snížení plochy jehličnatých lesů. Postupná přeměna jehličnatých porostů na porosty s převahou listnáčů může být nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím populační trendy ptáků vázaných na lesní prostředí. Důležitá je i povinnost zavádět meliorační a zpevňující dřeviny (zejména listnaté stromy), takže i vtroušené zastoupení listnatých dřevin v jehličnatých porostech vytváří vhodné prostředí pro druhy původně vázané na listnaté porosty (např. brhlík lesní, sýkora modřinka). Za posledních 40 let došlo rovněž k celkovému navýšení rozlohy lesa, ať již to bylo dáno záměrným zalesňováním nebo spontánní sukcesí na opuštěných plochách. U sukcesně vzniklých porostů obvykle převažují listnaté dřeviny. Zarůstání bylinami a křovinami na dříve obhospodařovaných plochách může být příčinou pozitivního populačního trendu u druhů, jako jsou tuhák obecný, bramborníček hnědý a slavík obecný, jejichž početnost z ptáků zemědělské krajiny vzrostla nejvíce. Naopak, u druhů nejvíce spjatých se zemědělskou krajinou (čejka, koroptev) může být jejich úbytek

dán nejen snížením celkové rozlohy orné půdy, ale i intenzifikací zemědělství na zbývajících plochách. Autoři tedy docházejí k závěru, že populační trendy u lesních ptáků a ptáků zemědělské krajiny dobře odrážejí jejich vazbu na prostředí a že dobře odrážejí změny, ke kterým došlo v krajině v posledních několika desetiletích. Změny v krajinném pokryvu jsou jedním z hlavních určujících činitelů dlouhodobých populačních trendů u ptáků lesního prostředí a zemědělské krajiny.

Zdroj: Reif J., Storch D., Vorisek P., Stastny K., Bejcek V. 2008: Bird-habitat associations predict population trends in central European forest and farmland birds. *Biodiversity Conservation* 17: 3307-3319.

Zadal: Jiří Pokorný

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/vazba-na-biotop-predpovida-populacni-trendy-u-ptaku-stredoevropskych-lesu-zemedelske-krajiny>